

Notitie

ter beantwoording van vragen van
de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB)
inzake
het besluit tot vaststelling van het inpassingsplan Windpark Bijvanck en de daarmee
gecoördineerde besluiten ter uitvoering van het project Windpark Bijvanck

(zaaknr. 201705691/1/R6)

INLEIDING

Het inpassingsplan "Windpark Bijvanck" en de daarmee gecoördineerde besluiten staan de realisatie van vier windturbines toe. De windturbines zijn geprojecteerd aan weerszijden van de Ganzepoelweg in de gemeente Zevenaar. Het opgestelde vermogen van de vier windturbines gezamenlijk bedraagt maximaal 13,2 MW.

Bij de voorbereiding van de besluiten die nodig zijn voor de realisatie van Windpark Bijvanck is op 29 juni 2016 besloten tot toepassing van de provinciale coördinatie­regeling als bedoeld in artikel 3.33, lid 1, onder a, Wro. De bedoeling van deze coördinatie is om de voorbereiding en bekendmaking van het inpassingsplan en de uitvoeringsbesluiten op elkaar af te stemmen en gelijktijdig te doen plaatsvinden. De besluiten die voor de realisatie van het Windpark Bijvanck gecoördineerd zijn voorbereid en genomen, betreffen:

- het inpassingsplan "Windpark Bijvanck" (hierna: het inpassingsplan), door Provinciale Staten van Gelderland vastgesteld op 24 mei 2017;
- de omgevingsvergunning voor de activiteiten 'bouwen', 'milieu', 'uitweg', 'kappen' en 'reclame' (hierna: de omgevingsvergunning), door Gedeputeerde Staten van Gelderland verleend op 20 juni 2017;
- de watervergunning op grond van de Keur Waterschap Rijn en IJssel 2009 (hierna: de watervergunning), door het College van dijkgraaf en heemraden van het Waterschap Rijn en IJssel verleend op 20 juni 2017.

Het inpassingsplan, de omgevingsvergunning en de watervergunning hebben van 23 juni tot en met 4 augustus 2017 ter inzage gelegen. Tegen deze besluiten zijn 8 beroepen ingediend bij de Afdeling bestuursrechtspraak voor de Raad van State (hierna: de Afdeling).

Provinciale Staten van Gelderland, Gedeputeerde Staten van Gelderland en het College van dijkgraaf en heemraden van het Waterschap Rijn en IJssel (hierna gezamenlijk: verweerders) hebben op 4 september 2017 verweer gevoerd op de ingediende beroepen. In het verweer zijn de beroepen samengevat en voorzien van een uitvoerige reactie.

Verweerders verwijzen naar het verweerschrift dat zekerheidshalve als **bijlage 1** bij deze notitie is gevoegd.

Bij brief van 14 september 2017 heeft de Afdeling verweerders geïnformeerd over uw benoeming als deskundige in deze procedure. Bij e-mailbericht van 12 oktober 2017 heeft u verweerders zes vragen gesteld. De antwoorden op deze vragen hebben wij op 23 oktober 2017 mondeling aan u toegelicht. In deze notitie treft u de antwoorden nogmaals schriftelijk aan.

ANTWOORDEN

Vraag 1:

De voorgeschiedenis vanaf de aanvraag bij de gemeente Zevenaar tot op heden. Belangrijk daarbij is ook de wijze waarop gezocht is naar draagvlak onder de omwonenden en de mate van participatie.

1.1 Voorgeschiedenis vanaf de aanvraag bij de gemeente Zevenaar tot op heden

Op 4 januari 2012 heeft Raedthuys een verzoek ingediend bij de gemeenteraad van Zevenaar voor het wijzigen van de beheersverordening om de realisatie van 5 windturbines mogelijk te maken. De gemeenteraad heeft dit verzoek op 13 maart 2012 afgewezen, omdat windturbines op het grondgebied van de gemeente Zevenaar niet wenselijk werden geacht.

Op 21 juni 2012 heeft Raedthuys een principeverzoek ingediend bij de provincie Gelderland voor het opstellen van een inpassingsplan voor de realisatie van windturbines op de locatie Bijvanck.

Deze feiten – de afwijzing van de gemeente Zevenaar en het verzoek van Raedthuys aan de provincie Gelderland – maken dat Provinciale Staten gehouden zijn om op grond van artikel 9^e, lid 2, Ew 1998 toepassing te geven aan de bevoegdheid voor het vaststellen van een inpassingsplan voor de aanleg van het windpark. Dat is slechts anders indien realisering van het windpark op de betrokken locatie in strijd is met een goede ruimtelijke ordening. Uit de parlementaire geschiedenis bij artikel 9e, lid 2, Ew 1998 volgt immers dat de verplichting om een inpassingsplan vast te stellen betrekking heeft op de toepassing van de bevoegdheid als zodanig, en niet op de locatie, vorm of anderszins inhoudelijke afwegingen, zodat Provinciale Staten nog steeds een uit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening acceptabele beslissing zullen moeten nemen.

Zie: *Kamerstukken II 2009/2010, 32 127, nr. 3, blz. 62.*

Gedeputeerde Staten hebben daarom in april 2013 per brief aan Raedthuys medegedeeld dat gestart kan worden met de voorbereidingen en onderzoeken ten behoeve van het inpassingsplan voor Windpark Bijvanck. In de voorbereidingen en onderzoeken ten behoeve van het inpassingsplan moet aldus zeer uitdrukkelijk aan bod komen waarom de realisatie van een windpark op de betrokken locatie een op grond van een goede ruimtelijke ordening acceptabele beslissing is.

Ten behoeve van de beantwoording van deze vraag zijn onderzoeken gedaan naar alle relevante omgevings- en milieuaspecten. In opdracht van de provincie heeft voorts aanvullend onderzoek plaatsgevonden met betrekking tot de aspecten externe veiligheid, planschade, gezondheid en landschap. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn eveneens meegenomen in de besluitvorming.

In verband met de belangen van de omgeving heeft dit geleid tot het aan het inpassingsplan verbinden van een aantal voorschriften en beperkingen. Zo is in het inpassingsplan een ijsdetectiesysteem voorgeschreven. In geval van ijsafzetting op de bladen worden de windturbines in een zodanige positie gezet waardoor in de omgeving niet gevreesd hoeft te worden voor ijsafwerping. Verder is een voorwaarde opgenomen in verband met het tegengaan van onaanvaardbare geluidoverlast door het windpark. Tot slot is in de planregels een voorwaardelijke verplichting opgenomen ingevolge waarvan het in gebruik nemen en houden van windturbines slechts is toegestaan, indien de windturbines geen slagschaduw veroorzaken ter plaatse van gevoelige objecten.

Zie artikel 3.2.1, onder b, artikel 3.3, onder f, en artikel 3.3, onder g, van de planregels.

Gelet op het uitgebreide en zorgvuldige onderzoek dat ten grondslag ligt aan het inpassingsplan, gezien de uitkomsten daarvan en gelet op voornoemde voorschriften die zijn gesteld, zijn Provinciale Staten tot de conclusie gekomen dat een windpark op de locatie Bijvanck een uit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening acceptabele beslissing is.

1.2 Draagvlak onder omwonenden

Verweerders stellen voorop dat een gebrek aan draagvlak voor een ruimtelijk project niet in de weg kan staan aan de juridische houdbaarheid van de ruimtelijke besluitvorming die in dat project voorziet. Draagvlak is immers geen ruimtelijk relevant belang dat bij de beoordeling van de goede ruimtelijke ordening betrokken wordt.

Vgl. o.m.: AbRvS 8 februari 2012, nr. 201106691/R2
(*Windpark Noordoostpolder*) en AbRvS 4 mei 2016, nr. 201504506/1/R6
(*Windpark Wieringermeer*).

Het feit dat bestuurlijk draagvlak bij de gemeente Zevenaar ontbreekt, maakt juist dat Provinciale Staten ingevolge artikel 9e, lid 2, Ew 1998 gehouden zijn toepassing te geven aan hun bevoegdheid om een inpassingsplan vast te stellen, indien realisering van het windpark niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening. Dat laat

vanzelfsprekend onverlet dat verweerders veelvuldig bestuurlijk overleg hebben gehad met de (inwoners van de) gemeente Zevenaar.

Zie over de verplichting van artikel 9e lid 2 Ew 1998 uitgebreider paragraaf 1.1 van deze notitie.

Hoewel het aspect draagvlak geen criterium vormt voor de juridische houdbaarheid van het inpassingsplan hechten verweerders wel aan het belang om draagvlak te creëren bij omwonenden. Niet voor niets hebben Gedeputeerde Staten zich tot het uiterste ingespannen om draagvlak te creëren bij omwonenden. De gedeputeerde is bijvoorbeeld persoonlijk het gebied ingegaan om te spreken met de diverse omwonenden. Op 12 maart 2015 heeft een gesprek plaatsgevonden met de familie Schriek, op 5 juni 2015 met de familie Tiemersma en op 15 juli 2014 met mw. van Weede op het landgoed Bingerden. Op initiatief van de provincie hebben bovendien twee inloopavonden plaatsgehad. Gedeputeerde Staten hebben daarnaast de omwonenden van elke processtap op de hoogte gesteld en uitgebreid geïnformeerd over het windpark. Tot slot zijn Gedeputeerde Staten in de reactienota zeer uitvoerig ingegaan op de zienswijzen die naar voren zijn gebracht.

1.3 Participatie onder omwonenden

De Omgevingsvisie Gelderland en de Windvisie Gelderland sturen bovendien actief op het creëren van draagvlak door de mogelijkheid tot participatie als eis te stellen. Een evenwichtige verdeling van lusten en lasten van een windpark is immers belangrijk voor het creëren van draagvlak voor windenergie. Om deze reden stelt de provincie de mogelijkheid tot participatie als randvoorwaarde. Participatie dient op het niveau van individuele projecten vorm en inhoud te krijgen. Bij de beoordeling van windenergieplannen door de provincie, worden ook de inspanningen in relatie tot participatie beoordeeld.

Zie paragraaf 3.7.5 van de Omgevingsvisie Gelderland.

Raedthuys heeft op meerdere ogenblikken contact gezocht met direct omwonenden over de mogelijkheden tot participatie. Direct omwonenden hebben hierover in november 2013, medio 2014, juli 2015 en december 2015 een nieuwsbrief ontvangen van initiatiefnemer. In deze nieuwsbrieven wordt het belang van participatie benadrukt en worden omwonenden uitgenodigd mee te denken over lokale initiatieven voor participatie.

Deze nieuwsbrieven zijn bijgevoegd als bijlage 5 bij het verweerschrift, zie tevens **bijlage 2** bij deze notitie.

Initiatiefnemer heeft daarnaast alle omwonenden en belanghebbenden uitgenodigd voor een informatieavond. Verder heeft initiatiefnemer voorgesteld persoonlijk bij omwonenden langs te komen om vragen te beantwoorden.

De uitnodiging voor de informatieavond en het aanbod aan omwonenden om langs te komen zijn bijgevoegd als bijlage 6 bij het verweerschrift, zie tevens **bijlage 3** bij deze notitie.

In het voorjaar van 2015 heeft initiatiefnemer een brief gestuurd aan omwonenden waarbij inzicht is gegeven in de participatiemogelijkheden. Deze brief is bijgevoegd als bijlage 7 bij het verweerschrift, zie tevens **bijlage 4** bij deze notitie. In deze brief is verder een concreet voorstel gedaan (een mogelijk participatieplan). In de brief van initiatiefnemer worden twee participatievormen beschreven. De eerste participatievorm is participatie via communicatie met omwonenden. Persoonlijke gesprekken, (nieuws)brieven en de informatieavond zijn hier onderdeel van. De tweede participatievorm is van financiële aard. In de brief worden diverse participatiemogelijkheden omschreven, waaronder obligaties, korting op het energietarief en korting op zonnepanelen.

Naast deze verschillende participatiemogelijkheden heeft initiatiefnemer nog een ander participatiemodel van financiële aard voorgesteld. Dit voorstel houdt in dat, vanaf het moment dat de turbines in bedrijf zijn, jaarlijks een participatiebedrag van € 25.000,= beschikbaar komt voor de omgeving. De hoogte van dit bedrag ligt tussen het richtbedrag van de NWEA en het richtbedrag van de NLVOW.

	NWEA gedragscode ondergrens	NWEA gedragscode bovengrens	NLVOW gedragscode ondergrens	NLVOW gedragscode bovengrens
Bedrag met MWh	€ 0,40	€ 0,50	€ 1,00	€ 2,00
Totaal bedrag bij 37,4 GWh/y	€ 14.960,00	€ 18.700,00	€ 37.400,00	€ 74.800,00

figuur 3: Participatie bedragen o.b.v. NWEA en NLVOW

Het bedrag wordt verdeeld onder de direct omwonenden en de dorpen Angerlo en Loil. De looptijd is zolang de turbines operationeel zijn, naar verwachting minstens 15 jaar. De verdeling ziet er dan als volgt uit:

- Direct omwonenden
Jaarlijks zal € 15.000,= worden verdeeld onder de direct omwonenden. Het aantal direct omwonenden is door initiatiefnemer bepaald op 23. Dat maakt dat voor elke woning jaarlijks een bedrag beschikbaar is van circa € 650,=.

- Angerlo en Loil

De overige € 10.000,= komt ten goede aan de dorpen Angerlo en Loil, zodat ook deze dorpen mee kunnen profiteren van de komst van het windpark.

Beide dorpen ontvangen jaarlijks € 5.000,=. Over de besteding van dit bedrag zijn omwonenden uitgenodigd voor een gesprek. Oprichting van een lokaal fonds zou tot de mogelijkheden kunnen behoren.

Het voorstel heeft tot op heden nog niet geleid tot gesprekken tussen initiatiefnemer en omwonenden. De initiatiefnemer heeft aangegeven zich in te blijven zetten om een dialoog met omwonenden hierover te starten. Op 18 januari 2017 heeft initiatiefnemer wederom een brief aan omwonenden gestuurd waarin wordt voorgesteld in gesprek te gaan over de mogelijkheden tot financiële participatie (bijlage 8 het verweerschrift, zie tevens **bijlage 5** bij deze notitie). Daarnaast heeft initiatiefnemer contact gezocht met de Halfvasten Vereniging Angerlo en de Kontaktraad Loil over de eventuele besteding van de middelen voor de dorpen.

Bij de besluitvorming hebben Provinciale Staten geoordeeld dat voornoemde inspanningen van initiatiefnemer in relatie tot participatie voldoende zijn. Daarbij is van belang dat initiatiefnemer aansluiting heeft gezocht bij de gedragscode van NWEA en, waar mogelijk, zelfs meer doet dan hierin wordt voorgesteld. De omstandigheid dat de inspanningen van de initiatiefnemer niet hebben geleid tot een concreet participatieplan leidt niet tot een andere conclusie. Nog daargelaten dat een aantal omwonenden elk overleg om te komen tot een participatieplan afhouden, is hierbij van belang dat de aanwezigheid van een concreet participatieplan niet wordt vereist door de Omgevingsvisie Gelderland.

Vraag 2:

De onderzoeken die zijn uitgevoerd, in welk stadium en op welke wijze. Wat betreft de inhoudelijke onderwerpen betreft het met name de onderzoeken op gebied van (achtergrond) geluid, natuur en landschap.

2.1 De onderzoeken

Een overzicht van de onderzoeken die ten behoeve van het inpassingsplan, de omgevingsvergunning en de watervergunning zijn uitgevoerd, treft u aan als **bijlage 6** bij deze notitie. In dit overzicht wordt onderscheid gemaakt in het betreffende besluit (het inpassingsplan, de omgevingsvergunning en de watervergunning) en in het onderwerp (bijv. landschap, geluid en natuur).

2.2 Extra kaarten

Tijdens het overleg van 23 oktober 2017 heeft u gevraagd om aanvullende (detail)kaarten waarop de woning van appellanten en de geluids- of slagschaduwcontour zichtbaar zijn. Deze kaarten hebben wij helaas nog niet ontvangen. Zodra wij de kaarten hebben ontvangen, sturen wij deze toe. Wellicht ten overvloede merken verweerders op dat uit het akoestisch onderzoek blijkt dat alle woningen van appellanten buiten de geluidscontour vallen.

Zie:

- tabel 11 van bijlage C bij het akoestisch onderzoek (**bijlage 7** bij deze notitie).

Met betrekking tot slagschaduw wordt opgemerkt dat slagschaduw op de gevel van de woningen van appellanten niet mogelijk is. In artikel 3.3, onder g, van de planregels is de volgende stilstandsvoorziening geborgd: *"het in gebruik nemen en houden van de windturbines is slechts toegestaan indien de windturbines geen slagschaduw veroorzaken ter plaatse van gevoelige objecten"*.

Daarnaast heeft u tijdens het overleg van 23 oktober 2017 gevraagd om een kaart waarop de afstand van Windpark Bijvanck tot aan de gasleiding wordt weergegeven. Deze kaart treft u aan als **bijlage 8** bij deze notitie.

Voor één van de appellanten die wordt genoemd in het beroepschrift 1D – G. Peters – is gebleken dat op de kaart, die als bijlage 1 bij het verweerschrift is gevoegd, per abuis een onjuist adres staat vermeld. Op de kaart die als **bijlage 9** bij deze notitie is gevoegd, is wel de juiste woonplaats ingetekend.

Vraag 3:

De keuze voor de locatie van de windturbines en aansluiting/inpassing in het landschap. Dit mede gezien in het licht van het beleid ten aanzien van waardevolle open landschappen.

3.1 Het provinciale beleid

De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening beschermen waardevolle open gebieden. Deze gebieden zijn aangewezen op Kaart 5 van de Omgevingsverordening.

Windpark Bijvanck is geprojecteerd op de rand van een waardevol open gebied.

Zie: een uitsnede van Kaart 5 van de Omgevingsverordening Gelderland waarop de locatie van Windpark Bijvanck is ingetekend (bijlage 11 bij het verweerschrift, zie tevens **bijlage 10** bij deze notitie).

U heeft daarop de vraag gesteld hoe Kaart 5 van de Omgevingsverordening zich verhoudt tot de kaart die als **bijlage 11** bij deze notitie is gevoegd. Deze laatstgenoemde kaart is opgenomen in de Aanvulling PlanMER en komt uit het oude Regionaal Plan Arnhem-Nijmegen 2005-2020. De aanduiding van het waardevol open gebied is op die (oude) kaart bedoeld als indicatie en betreft geen specifieke gebiedsaanduiding. Het Regionaal Plan Arnhem-Nijmegen 2005-2020 geldt echter al geruime tijd niet meer. Bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening is de aanduiding waardevol open gebied nader gespecificeerd. Daarin is het waardevol open gebied op perceelsniveau begrensd. Ten tijde van het nemen van de besteden besluiten was Windpark Bijvanck derhalve geprojecteerd op de rand van een waardevol open gebied.

De Omgevingsverordening staat binnen een waardevol open gebied in beginsel geen nieuwe bestemmingen toe die de openheid van het gebied aantasten. Op deze hoofdregel maakt de Omgevingsverordening uitdrukkelijk een uitzondering voor het oprichten van een windturbinepark met meer dan drie windturbines.

Zie: artikel 2.7.4.1, lid 1 en lid 2, Omgevingsverordening.

Deze uitzondering is, bij afweging van alle belangen, opgenomen omdat energietransitie een belangrijke maatschappelijke opgave is. Windturbines zijn hard nodig om de provinciale taakstelling voor duurzame energie te behalen. Daar komt bij dat open gebieden bij uitstek kansrijke plekken zijn voor het opwekken van windenergie.

Zie par. 4.2.4.1.2 van de Omgevingsvisie. Zie verder de toelichting op de Omgevingsverordening Gelderland.

Deze uitzondering is bovendien al sinds jaar en dag in het provinciale beleid opgenomen.

Zie in dit verband blz. 120 van het Regionaal Plan 2005-2020 van 27 februari 2007 (bijlage 3 bij het verweerschrift, zie tevens **bijlage 12** bij deze notitie).

Artikel 2.7.4.1, lid 2, Omgevingsverordening stelt aan de realisatie van een windpark in waardevol open gebied wel de voorwaarde dat daaraan een ruimtelijk ontwerp ten grondslag wordt gelegd.

Het ruimtelijk ontwerp moet aandacht besteden aan de relatie tussen windturbine of windturbines en:

- a. de ruimtelijke kenmerken van het landschap;
- b. de maat, schaal en inrichting in het landschap;
- c. de visuele interferentie met een nabij gelegen windturbine of windturbines (in dit geval windpark Duiven).
- d. cultuurhistorische achtergrond van het landschap;
- e. de beleving van de windturbine of windturbines in het landschap.

Zie: artikel 2.8.1.1, tweede lid, Omgevingsverordening.

De Omgevingsverordening is er kortom op gericht dat in de toelichting op een bestemmings- of inpassingsplan aandacht wordt besteed aan de in artikel 2.8.1.1, lid 2, Omgevingsverordening genoemde elementen.

3.2 De uitgebreide onderzoeken

De effecten van Windpark Bijvanck op het landschap zijn zeer uitgebreid en zorgvuldig onderzocht. Daarmee is voldaan aan de in artikel 2.7.4.1, lid 2, en artikel 2.8.1.1, lid 2, Omgevingsverordening opgenomen motiveringseisen.

Het ruimtelijk ontwerp voldoet aan alle eisen die artikel 2.8.1.1, lid 2 (en lid 3) Omgevingsverordening hieraan stelt. Aan het ruimtelijk ontwerp ligt het Landschapsrapport van Rho – Bosch & Van Rijn (bijlage 1 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 13** bij deze notitie)) ten grondslag. Uit een oogpunt van extra zorgvuldigheid is aan Feddes|Olthof om een second opinion gevraagd (**bijlage 14** bij deze notitie). Hoewel dat rapport niet onverdeeld positief is, waren de punten van kritiek niet onoplosbaar. Om die reden is initiatiefnemer in de gelegenheid gesteld een nadere onderbouwing te geven op het ruimtelijk ontwerp.

Zie: de nadere onderbouwing door initiatiefnemer van 23 november 2016 (bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 15** bij deze notitie)).

Provinciale Staten hebben de voornoemde rapporten betrokken in de afweging en zijn tot de conclusie gekomen dat wordt voldaan aan de eisen die artikel 2.8.1.1, lid 2, Omgevingsverordening hieraan stelt. De afweging die in dat kader heeft plaatsgehad staat uitgebreid omschreven in paragraaf 3.3.2 van de toelichting op het inpassingsplan en in paragraaf 2.6.5 van de Zienswijzennota.

Met betrekking tot het welstandsadvies van het Gelders Genootschap (**bijlage 16** bij deze notitie) nog het volgende. Provinciale Staten hebben terecht geen aanleiding gezien het welstandsadvies van het Gelders Genootschap te volgen. Het welstandsadvies is niet uitgebracht in opdracht van de provincie, maar in opdracht van de gemeente Zevenaar en bovendien met een heel ander doel: de beoordeling of het windpark voldoet aan de redelijke eisen van welstand. Het is vaste jurisprudentie dat

de welstandscommissie het bouwplan toetst aan de hand van de criteria in de welstandsnota. Daarbij heeft de welstandscommissie zich te richten naar de bouw mogelijkheden die het geldende bestemmingsplan biedt, dan wel, indien het bouwplan daarvan afwijkt, die waaraan planologische medewerking wordt verleend.

Zie: AbRvS 14 juni 2017, nr. 201602088/1/A1, r.o. 10.1 en AbRvS 5 februari 2014, nr. 201302491/1/A1, r.o. 9.1.

Het bouwvolume, de situering en de maatvoering van het bouwplan moet bij de welstandstoets worden gerespecteerd.

Zie: AbRvS 14 juni 2017, nr. 201602088/1/A1, r.o. 10.1 en AbRvS 9 augustus 2017, nr. 201605290/1/A1, r.o. 8.5.

De Beheersverordening Buitengebied Zevenaar (oud) stond realisatie van windturbines niet toe. Provinciale Staten hebben daarom op 24 mei 2017 een inpassingsplan vastgesteld. Het Gelders Genootschap heeft de situering en maatvoering van de windturbines, zoals vastgelegd in het inpassingsplan, gelet op voornoemde jurisprudentie te respecteren. Dat heeft zij niet gedaan. Integendeel, het Gelders Genootschap heeft actief gestuurd op een andere situering van het windpark, te weten een ruitvormige opstelling, dan wel, een zelfstandige opstelling in een rechte lijn.

Zie: het advies van het Gelders Genootschap van 6 juli 2016 (onderdeel van bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 16** bij deze notitie));

In het eindadvies van 5 augustus 2016 komt het Gelders Genootschap bovendien tot de conclusie dat de zoekzone te klein is voor toepassing van de "nieuwe generatie windturbines".

Zie: het advies van het Gelders Genootschap van 5 augustus 2016 (onderdeel van bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 16** bij deze notitie));

Gelet op de hierboven genoemde vaste jurisprudentie van de Afdeling vertoont het welstandsadvies van het Gelders Genootschap naar inhoud zodanige grove gebreken dat Gedeputeerde Staten het advies terecht niet aan de omgevingsvergunning ten grondslag hebben gelegd.

Los daarvan, heeft het Gelders Genootschap het bouwplan niet getoetst aan de hand van de criteria in de welstandsnota, maar heeft zij – in strijd met artikel 2.10, lid 1, onder d, Wabo – een geheel zelfstandige toets uitgevoerd. Het welstandsbeleid van de gemeente Zevenaar is vastgelegd in de Nota Ruimtelijke Kwaliteit. Volgens het Gelders Genootschap zijn de windturbines geprojecteerd in het gebied 'BU05 Komgebied'. In de Nota Ruimtelijke Kwaliteit wordt expliciet gesteld dat bijzondere bouwwerken, zoals

silo's en windmolens, door hun situering juist een meer in het oog springende rol kunnen krijgen. Dat uitgangspunt ontbreekt volledig in het welstandsadvies van het Gelders Genootschap. Sterker nog, het Gelders Genootschap stelt – in strijd met hetgeen expliciet is vermeld in de Nota Ruimtelijke Kwaliteit – dat bij de opstelling van de Nota Ruimtelijke Kwaliteit een bewuste keuze is gevolgd om geen windturbines mogelijk te maken in de bestemmingsplannen van de gemeente Zevenaar

Zie: het advies van het Gelders Genootschap van 6 juli 2016 (onderdeel van bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 16** bij deze notitie));

Tot slot wijzen verweerders nog op de rechtspraak van de Afdeling, waarin wordt geoordeeld dat op grond van overwegingen van algemeen belang, zoals het duurzaamheidsstreven, van een negatief welstandsadvies kan worden afgeweken.

Zie: AbRvS 2 december 2015, nr. 201404980/2/A1, r.o. 13.2 en AbRvS 9 januari 2008, nr. 200703534/1, r.o. 2.6.

Uit de overwegingen bij de bestreden besluiten blijkt duidelijk dat Windpark Bijvanck een substantiële bijdrage levert aan het behalen van de provinciale taakstelling van 230,5 MW windenergie op land in 2020. Niet alleen Windpark Bijvanck, maar alle locaties uit de Windvisie zijn nodig voor het tijdig behalen van deze taakstelling.

Zie: Bijlage D bij de omgevingsvergunning (**bijlage 17** bij deze notitie).

De noodzaak tot het behalen van de provinciale taakstelling vormt tot slot de laatste reden waarom terecht van het welstandsadvies is afgeweken.

3.3 Het ruimtelijk ontwerp

Het ruimtelijk ontwerp voldoet aan alle eisen die artikel 2.8.1.1, lid 2 (en lid 3) Omgevingsverordening hieraan stelt. Hierna wordt het ruimtelijk ontwerp nader toegelicht door achtereenvolgens in te gaan op de relatie tussen de windturbines en de landschappelijke vereisten als genoemd in artikel 2.8.1.1, lid 2, van de Omgevingsverordening.

- *De ruimtelijke kenmerken van het landschap*

Het ruimtelijk ontwerp besteedt aandacht aan de relatie tussen Windpark Bijvanck en de ruimtelijke kenmerken van het landschap.

Windpark Bijvanck is voorzien op gronden die in de Structuurvisie gemeente Zevenaar 2030 zijn aangeduid als "Het Broek". Op circa 250 meter afstand van Windpark

Bijvanck ligt een gebied dat zich volgens de Structuurvisie gemeente Zevenaar 2030 kwalificeert als "Het landschap van de IJssel" (hierna: het IJssellandschap).

Zie:

- Figuur 4 op blz. 21 van de Zienswijzennota.
- Blz. 28 van de Structuurvisie gemeente Zevenaar 2030 (**bijlage 18** bij deze notitie).

De deskundigen zijn het erover eens dat de landschapstypen Het Broek en het IJssellandschap zich op een andere wijze laten karakteriseren. Waar de Structuurvisie gemeente Zevenaar 2030 Het Broek omschrijft als "een relatief laaggelegen stuk land dat zich kenmerkt door openheid en prachtige vergezichten, agrarische bedrijvigheid, harde wind en smalle wegen", wordt het IJssellandschap omschreven als "kleinschalig, besloten en met meer variatie en hoogteverschillen".

Zie:

- Blz. 29 van de Structuurvisie gemeente Zevenaar 2030 (**bijlage 19** bij deze notitie).
- Blz. 9-10 van het Landschapsrapport van Rho – Bosch en Van Rijn (bijlage 1 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 13** bij deze notitie)).
- Blz. 3 van de second opinion van Feddes|Olthof (bijlage 3 bij de brief van initiatiefnemer die als bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan is gevoegd (**bijlage 14** bij deze notitie)).

Feddes|Olthof nuanceert het hierboven beschreven beleidskader door te stellen dat uit eigen waarnemingen blijkt dat het landschap rondom Windpark Bijvanck veel kleinschaliger van aard is en dat de openheid ter plaatse wordt doorbroken door hagen en bossages.

Provinciale Staten stellen voorop dat zij uitgaan van het beleid zoals dat is vastgelegd in de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en de Structuurvisie gemeente Zevenaar. Het gebied is aangewezen als waardevol open gebied; Het Broek. In de Zienswijzennota staat reeds omschreven dat Het Broek een grootschalig open jong ontginningslandschap is. Het open landschap van Het Broek wordt - door de hoogspanningsleiding en de aanwezige wegen en weteringen - gekenmerkt door een duidelijke oost-west richting. Windpark Bijvanck gaat de interactie met de regionale ruimtelijke kenmerken van het open landschap aan door deze kenmerkende, oost-west georiënteerde hoofdstructuur van het broekontginningslandschap te volgen. De windturbines geven bovendien uiting aan de harde wind in de open ruimte, kenmerkend voor Het Broek.

Windpark Bijvanck is niet geprojecteerd in het midden van het waardevolle open landschap, maar aan de rand daarvan. De openheid wordt daar, zoals Feddes|Olthof

terecht opmerkt, doorbroken door opgaande elementen zoals hagen en bossages. Door het windpark juist aan de rand van het waardevolle open landschap te projecteren, met rondom hagen en bossages, wordt onevenredige aantasting van de openheid van het waardevolle open landschap zoveel als mogelijk beperkt.

- *Maat, schaal en inrichting van het landschap*

Het ruimtelijk ontwerp besteedt aandacht aan een passende relatie tussen de windturbines en de maat, schaal en inrichting van het landschap.

Provinciale Staten verwijzen in dat verband naar het Landschapsrapport van Rho-Bosch en Van Rijn. Daarin staat dat de windturbines de maat en schaal van het landschap overstijgen. De windturbines voegen een nieuwe laag aan het bestaande landschap toe. Als gezegd volgt die nieuwe laag de kenmerkende oost-west richting van het onderliggende landschap.

Zie blz. 10-11 van het Landschapsrapport van Rho – Bosch en Van Rijn (bijlage 1 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 13** bij deze notitie)).

Uit de Zienswijzennota (blz. 22-23) blijkt vervolgens dat is gezocht naar een passende relatie tussen de windturbines en de inrichting van het landschap. Windpark Bijvanck volgt regionaal – op macroniveau - de hoofdkenmerken van het landschap, te weten de oost-westrichting daarvan. De hoogspanningsleiding, wegen en weteringen hebben deze oost-west oriëntatie. Het ontwerp van het windpark zorgt door de positionering oost-west voor een accentuering van de bestaande regionale landschappelijke kenmerken.

Ook op lokaal schaalniveau – op microniveau - sluit het ruimtelijk ontwerp aan bij de inrichting van het landschap, te weten de Didamse Wetering. Die koppeling vertaalt zich in de "knik" in de lijnopstelling. Met vier windturbines in een geknikte lijnopstelling is er sprake van een helder hoofdprincipe, passend bij het eenvoudig, sober en grootschalig ingericht landschap.

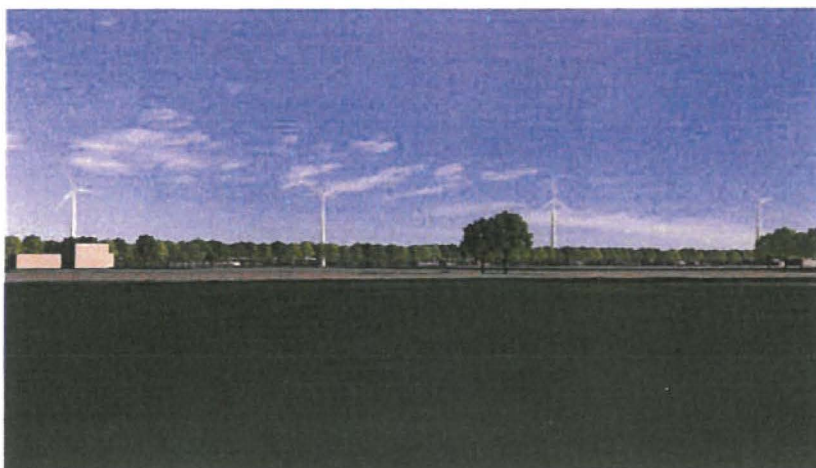
Zie blz. 30 van het Landschapsrapport van Rho – Bosch en Van Rijn (bijlage 1 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 13** bij deze notitie)).

Appellanten hebben verder kritiek op de beoogde afstemming met de Didamse wetering. Vooropgesteld wordt dat het enkele feit dat in het ruimtelijk ontwerp een knik is opgenomen niet maakt dat het inpassingsplan in strijd is met een goede ruimtelijke ordening. Los daarvan is het aansluiten op de Didamse wetering ook logisch omdat op lokaal niveau zowel de Didamse wetering als de knik goed waarneembaar zijn.

Op een grotere afstand, een afstand waar de Didamse wetering minder goed te zien is, zijn een rechte lijnopstelling en de lijnopstelling met knik niet of nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Dat blijkt uit de visualisaties die naar aanleiding van de second opinion van Feddes|Olthof en het rapport van het Gelders Genootschap zijn opgesteld.

Gebogen lijn opstelling

Rechte lijn opstelling

Zie: de visualisaties als onderdeel van bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan (bijlage 20 bij deze notitie).

Gelet op de beperkte visuele verschillen tussen de rechte lijnopstelling en de lijnopstelling met knik en gelet op het feit dat de rechte lijnopstelling stuit op bezwaren in het kader van externe veiligheid en natuur, is de lijnopstelling met knik bij afweging van alle belangen aanvaardbaar geacht en gehandhaafd.

- *Visuele interferentie met een nabij gelegen windturbine of windturbines*

In de Zienswijzennota (blz. 23) wordt aandacht besteed aan de visuele interferentie met nabij gelegen windturbines. De meest nabijgelegen windturbines liggen op 6,5 km van Windpark Bijvanck, ter plaatse van windpark Duiven. In het Landschapsrapport is vanaf twee posities onderzocht of mogelijke interferentie optreedt. Er wordt geconcludeerd dat vanaf deze posities geen sprake is van interferentie.

Zie blz. 13-14 van het Landschapsrapport van Rho – Bosch & Van Rijn (bijlage 1 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 13** bij deze notitie)).

Dat wordt onderschreven door Feddes|Olthof. Wel wordt erop gewezen dat onderzoek naar interferentie op een grotere afstand van Windpark Bijvanck, bijvoorbeeld vanaf de IJsselbrug, ontbreekt.

Zie: blz. 4 van de second opinion van Feddes|Olthof (bijlage 3 bij de brief van initiatiefnemer die als bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan is gevoegd (**bijlage 14** bij deze notitie)).

Naar aanleiding daarvan is initiatiefnemer in de gelegenheid gesteld een nadere onderbouwing te geven op het ruimtelijk ontwerp, waarin mogelijke interferentie vanaf de IJsselbrug is onderzocht. Vanaf de IJsselbrug liggen Windpark Bijvanck en windpark Duiven in elkaars verlengde. De visualisaties laten echter zien dat de windparken visueel niet met elkaar interfereren.

Zie: Notitie Windpark Bijvanck beantwoording landschappelijke vragen van ROM3D (bijlage 2 bij de brief van initiatiefnemer die als bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan is gevoegd (**bijlage 20** bij deze notitie)).

- *Cultuurhistorische achtergrond van het landschap*

Het ruimtelijk ontwerp heeft bovendien aandacht besteed aan de relatie tussen de windturbines en de cultuurhistorische achtergrond van het landschap.

Het Landschapsrapport stelt dat er sprake is van een jong landschap gebaseerd op de oude kaders van het patroon van het rivierenlandschap Rijn en IJssel. Windpark Bijvanck voegt een nieuwe laag toe aan de ontginningsgeschiedenis. Deze nieuwe laag bouwt voort op en benadrukt de historisch gegroeide hoofdrichting (oost-west) van het onderliggende landschap.

Zie blz. 16 van het Landschapsrapport van Rho – Bosch en Van Rijn (bijlage 1 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 13** bij deze notitie)).

Feddes|Olthof meent dat door de knik in de lijnopstelling geen sprake is van een zuivere nieuwe laag op het landschap. Dat standpunt wordt gedeeld door het Gelders

Genootschap. Een rechte lijnopstelling biedt volgens het Gelders Genootschap wel mogelijkheden.

Zie: de second opinion van Feddes|Olthof en het advies van het Gelders Genootschap (bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan is gevoegd (**bijlage 14** en **bijlage 16** bij deze notitie)).

Naar aanleiding daarvan is initiatiefnemer gevraagd om een nadere onderbouwing van het ruimtelijk ontwerp waarin de rechte lijnopstelling als alternatief wordt meegenomen. Uit visualisaties blijkt dat een rechte lijnopstelling en een gebogen lijnopstelling visueel niet tot nauwelijks van elkaar verschillen. Gelet op de beperkte visuele verschillen tussen de rechte lijnopstelling en de gebogen lijnopstelling en gelet op het feit dat de rechte lijnopstelling stuit op bezwaren in het kader van externe veiligheid en natuur, is de gebogen lijnopstelling aanvaardbaar geacht. De ruitopstelling behoort niet tot een van de mogelijkheden in verband met bebouwing.

Zie: de visualisaties als onderdeel van bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 20** bij deze notitie).

Tijdens het overleg van 23 oktober heeft u gevraagd om visualisaties vanaf het beschermd stadsgezicht Doesburg. Verweerders stellen voorop dat uit vaste rechtspraak van de Afdeling blijkt dat de reikwijdte van een aanwijzing tot beschermd stadsgezicht niet zover gaat dat de daarbij behorende beschermende voorschriften van toepassing zijn op hetgeen niet in de aanwijzing is begrepen. Er moet van worden uitgegaan dat de begrenzing van het beschermde stadsgezicht zodanig is gekozen als nodig voor de handhaving van het te beschermen stadsbeeld, ook van buitenaf.

AbRvS 4 mei 2016, nr. 201504728/1/A1, r.o. 4.6.

Windpark Bijvanck ligt op ruim 3 kilometer afstand van het beschermd stadsgezicht Doesburg en derhalve niet binnen de beschermende werking daarvan. Juridisch gezien staat daardoor vast dat het windpark geen effect kan hebben op het beschermd stadsgezicht Doesburg.

Niettemin zijn er 3D visualisaties opgesteld. Deze visualisaties laten zien hoe het zicht vanuit de historische kern Doesburg is na realisatie van de windturbines. Uit de visualisaties blijkt dat de windturbines niet tot nauwelijks zichtbaar zijn vanuit de historische kern van de gemeente Doesburg.

Zie: de visualisaties zijn onderdeel van bijlage 19 bij de toelichting op het inpassingsplan, zie tevens **bijlage 21** bij deze notitie.

- *Beleving van het windpark in het landschap*

Tot slot wordt in het ruimtelijk ontwerp aandacht besteed aan de beleving van het windpark in het landschap. Uit het Landschapsrapport blijkt dat de beleving van het windpark in het landschap sterk persoonsgebonden is.

Zie: blz. 16 van het Landschapsrapport van Rho – Bosch & Van Rijn (bijlage 1 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 13** bij deze notitie)).

Het staat vast dat de windturbines zichtbaar zijn in het landschap. Dat is niet per definitie verstorend.

Provinciale Staten benadrukken dat samenhang en rust de beleving van het windpark ten goede komt. Dat kan worden bereikt door een lijnopstelling te ontwikkelen met gelijke richtingen, gelijke types en met gelijke ritmes (afstanden) tussen de turbines. Om die reden is in artikel 3.2.2 van de planregels een aantal vereisten met betrekking tot de maatvoering opgenomen. Voor de rotordiameter en de tiphoogte geldt een marge. Daarnaast hebben de windturbines dezelfde draairichting. Deze vereisten borgen een goede en rustige beleving van Windpark Bijvanck in het landschap.

De zichtbaarheid en beleving van het windpark in het landschap is bovendien in kaart gebracht door middel van een aantal visualisaties. Feddes|Olthof wijst in dat verband op het ontbreken van een tweetal visualisaties vanaf de A12 en de N336.

Zie: blz. 4-5 van de second opinion van Feddes|Olthof (bijlage 3 bij de brief van initiatiefnemer die als bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan is gevoegd (**bijlage 14** bij deze notitie)).

Naar aanleiding daarvan zijn aanvullende visualisaties opgesteld.

Zie: Notitie Windpark Bijvanck beantwoording landschappelijke vragen van ROM3D (bijlage 2 bij de brief van initiatiefnemer die als bijlage 20 bij de toelichting op het inpassingsplan is gevoegd (**bijlage 20** bij deze notitie)).

Deze visualisaties geven gezamenlijk met de in het Landschapsrapport opgenomen visualisaties een compleet beeld van de beleving van het windpark. Het ruimtelijk ontwerp heeft derhalve voldoende aandacht besteed aan de beleving van het windpark in het landschap.

Tot slot heeft u tijdens het overleg op 23 oktober 2017 gevraagd om visualisatie vanaf de posbank. Die visualisaties zijn reeds te zien in de volgende film:

<https://www.youtube.com/watch?v=GIoiqImRuFQ>.

Vraag 4:

De exploitatiefase: de keuze van Broekzijdestraat 1A als beheerderswoning, de mate waarin ter plaatse voldaan had kunnen worden aan de normen op gebied van geluid en slagschaduw.

De woning Broekzijdestraat 1a te Angerlo is eigendom van en wordt bewoond door de eigenaar van de gronden waarop twee van de windturbines zijn geprojecteerd. Deze eigenaar neemt, net als de andere betrokken grondeigenaren, deel in het project.

Raedthuys heeft een overeenkomst gesloten met de bewoner/eigenaar Broekzijdestraat 1a te Angerlo. De bewoner/eigener dient op grond van deze overeenkomst toezicht te houden op de goede werking van het windpark. In de overeenkomst is verder bepaald dat een erfdiensbaarheid wordt gevestigd op grond waarvan de woning bij het windpark betrokken blijft. Tot slot is de bewoner/eigenaar van de woning aan de Broekzijdestraat 1a in de overeenkomst verplicht gesteld om in geval van verkoop of verhuur van de woning in de koop- dan wel huurovereenkomst een kettingbeding op te nemen, inhoudende dat het bepaalde in de overeenkomst ook geldt voor de nieuwe eigenaar c.q. huurders alsmede alle toekomstige eigenaren en/of huurders van de woning Broekzijdestraat 1a.

Zie: de overeenkomst die als **bijlage 22** bij dit verweerschrift is gevoegd.

Gelet op het vorenstaande is de woning terecht aangemerkt als een participantenwoning. Als participantenwoning vormt de woning een "woning in de sfeer van de inrichting" waardoor deze buiten de bescherming van het Activiteitenbesluit valt. Om deze reden kan de woning buiten het akoestisch onderzoek en het onderzoek naar slagschaduw worden gelaten. Dat is niet gebeurd.

De participantenwoning is meegenomen in het akoestisch onderzoek. Uit het akoestisch onderzoek blijkt dat voldaan wordt aan de 41 dB L_{night} geluidsnorm en de 47 dB L_{den} norm. De geluidsbelasting op de gevel van de participantenwoning bedraagt, na de benodigde mitigerende maatregelen, 39,73 L_{night} en 46,43 L_{den} .

Zie tabel 11 van bijlage C bij het akoestisch onderzoek (bijlage 13 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 7** bij deze notitie)).

De participantenwoning is tevens meegenomen in het slagschaduwonderzoek. Hieruit blijkt een overschrijding van de wettelijke norm van 17 dagen per jaar x 20 minuten (en 5 uur en 40 minuten). Dat maakt de situatie niet onaanvaardbaar. Daar komt bij dat de participantenwoning aan de zuidzijde omgeven is door bomen en bebouwing,

waar in de huidige situatie ook schaduw van wordt ondervonden. Tot slot mag niet uit het oog worden verloren dat de participantenwoning een "woning in de sfeer van de inrichting" vormt waardoor deze buiten de bescherming van het Activiteitenbesluit valt.

Vraag 5:

De stand van zaken omtrent de ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming.

Raedthuys heeft op 29 mei 2017 ontheffing gevraagd van de verbodsbepaling in artikel 3.5, eerste lid, Wet natuurbescherming (Wnb) voor de Gewone dwergvleermuis en voor de Rosse vleermuis (**bijlage 23** bij deze notitie). Gedeputeerde Staten hebben deze ontheffing op 26 september 2017 verstrekt (**bijlage 24** bij deze notitie). De ontheffing ligt ter inzage van 5 oktober 2017 tot en met 16 november 2017. Gedurende deze termijn kunnen belanghebbenden beroep indienen tegen de ontheffing bij de Afdeling.

Aan de ontheffing ligt uitgebreid en zorgvuldig onderzoek ten grondslag. Het betreft onder meer:

- Effecten beschermde soorten Windpark Bijvanck, gemeente Zevenaar. Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet van Bureau Waardenburg van 5 december 2014 (bijlage 2 bij de ontheffing (**bijlage 25** bij deze notitie));
- Notitie Quick scan actualisatie Ff-wet toets Windpark Bijvanck van Bureau Waardenburg van 5 juli 2016 (bijlage 3 bij de ontheffing (**bijlage 26** bij deze notitie));
- Aanvullende toelichting bij Wnb ontheffing Windpark Bijvanck van Bureau Waardenburg van 15 augustus 2017 (**bijlage 27** bij deze notitie).

Ten behoeve van het onderzoek van Bureau Waardenburg uit 2014 is op 3 september en op 9 september 2014 in de avond onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid en aantallen vleermuizen in het plangebied. Tijdens deze twee avondbezoeken is vanaf een half uur na zonsondergang het plangebied stelselmatig doorzocht op de aanwezigheid van rondvliegende vleermuizen. Hiertoe is met een Batlogger (automatische batdetector) rustig door het plangebied gelopen, zodat op beide avonden voor iedere windturbinelocatie telkens minimaal 10 minuten continu opnamen zijn verzameld. Gebleken is dat de Didamse Wetering door vleermuizen wordt gebruikt als vliegroute.

Op 15 juni 2016 heeft opnieuw een veldbezoek plaatsgehad. Daaruit is gebleken dat er geen veranderingen in landgebruik of vegetatie hebben plaatsgevonden die aanleiding zouden kunnen zijn tot een andere soortsaamenstelling of vleermuisactiviteit. Bovendien is gebleken dat de bomen ter plaatse ongeschikt zijn voor vleermuisverblijven (te jong en te dun). In aanvulling daarop is de NDFF geraadpleegd om na te gaan of na 2014 nog nieuwe informatie ten aanzien van vleermuizen in (de omgeving van) het plangebied beschikbaar is gekomen, dat was niet het geval. Het onderzoek van Bureau Waardenburg uit 2014 is derhalve nog voldoende actueel.

In het onderzoek van 2014 is onderbouwd dat in het windpark met vier windturbines op jaarbasis in het gehele windpark in totaal 15-20 gewone dwergvleermuizen en 1-3 rosse vleermuizen als aanvaringsslachtoffer kunnen vallen. Voor andere vleermuissoorten gaat het met zekerheid om hooguit incidentele sterfte (<1 slachtoffer per soort per jaar in het gehele windpark).

Zie: blz. 20 en 25 van het rapport van Bureau Waardenburg, 'Effecten beschermde soorten Windpark Bijvanck, gemeente Zevenaar', d.d. 5 december 2014 (bijlage 9 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 25** bij deze notitie)).

In het onderzoek (2014) is tevens een mitigerende maatregel beschreven om het aantal aanvaringsslachtoffers onder vleermuizen te beperken: de stilstandsvoorziening.

Zie: blz. 26-27 van het rapport van Bureau Waardenburg, 'Effecten beschermde soorten Windpark Bijvanck, gemeente Zevenaar', d.d. 5 december 2014 (bijlage 9 bij de toelichting op het inpassingsplan (**bijlage 24** bij deze notitie)).

Provinciale Staten hebben deze mitigerende maatregel geborgd in artikel 3.3, onder e, van de planregels van het inpassingsplan. De maatregel zal er toe leiden dat de additionele sterfte als gevolg van het windpark voor rosse vleermuizen wordt teruggebracht naar <1 slachtoffer per jaar. Voor de gewone dwergvleermuis zal sprake zijn van 1-2 additionele slachtoffers op jaarbasis.

De ontheffing voldoet aan de vereisten als bedoeld in artikel 3.8, vijfde lid, Wnb:

- a. Er zijn geen andere bevredigende oplossingen voorhanden. Nederland moet voldoen aan de doelstelling die voortvloeit uit de Europese richtlijn hernieuwbare energie. Windenergie levert hier een belangrijke bijdrage aan. Provincie Gelderland heeft zich gecommitteerd aan het behalen van een taakstelling van 230,5 MW voor 2020. In de Windvisie zijn concrete locaties aangewezen; voldoende voor het behalen van de provinciale

taakstelling van 230,5 MW. Niet alleen Windpark Bijvanck, maar alle locaties uit de Windvisie zijn nodig voor het tijdig behalen van deze taakstelling. Uit de onderzoeken in het kader van de Wnb-ontheffing volgt dat door toepassing van de mitigerende maatregel – de stilstandsvoorziening – de additionele sterfte kan worden teruggebracht tot een enkel slachtoffer op jaarbasis onder de gewone dwergmuis en incidentele slachtoffers onder de overige soorten vleermuizen. De stilstandsvoorziening is in artikel 3.3, onder e, van de planregels en in de ontwerp Wnb-ontheffing opgenomen. Ook voor andere locaties zal gelden dat met de realisatie van een windpark niet valt uit te sluiten dat er een enkel aanvaringsslachtoffer te verwachten is. Het enige alternatief zou zijn om geen windpark te realiseren, maar dat is gelet op de Europese verplichtingen, de nationale en provinciale doelstellingen geen andere bevredigende oplossing.

- b. Windparken vallen op grond van de rechtspraak van de Afdeling onder de ontheffingsgrond "andere dwingende redenen van groot openbaar belang".

Zie: ABRvS 18 februari 2015, nr. 201402971/1/A3.

- c. Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Door het toepassen van de mitigerende maatregel – de stilstandsvoorziening – kan de additionele sterfte worden teruggebracht tot een enkel slachtoffer op jaarbasis onder de gewone dwergmuis en incidentele slachtoffers onder de overige soorten vleermuizen. Een effect op de gunstige staat van instandhouding van de betrokken populatie is daarmee uitgesloten.

Vraag 6:

De gevolgen voor de Maatschap Rasing, Maatschap Stokman en omwonenden genoemd in beroepschrift 1D.

Ten aanzien van de stelling van appellanten Maatschap Rasing en Maatschap Stokman dat het windpark negatieve effecten heeft op het dierenwelzijn (paarden en koeien), merken verweerders het volgende op.

Er bestaat geen wetenschappelijk bewijs voor effecten op dierenwelzijn en de gezondheid van dieren door de realisatie van een windpark. Het door appellanten ingediende rapport, dat uitdrukkelijk geen algemeen aanvaard wetenschappelijk onderzoek betreft, geeft geen aanleiding voor een andersluidend oordeel. Hierbij is nog van belang dat uit het deskundigenverslag van uw StAB in de procedure over het

windpark Wieringermeer aan de Afdeling heeft uitgebracht blijkt dat het niet aannemelijk is dat geluid van windturbines zal leiden tot effecten (stress) op paarden. De Afdeling heeft dit deskundigenbericht omarmd.

Vgl. AbRvS 4 mei 2016, nr. 201504506/1/R6 (Windpark Wieringermeer), r.o. 41.1 en 49-49.2.

Vanuit de ervaring met andere windparken zijn verder geen problemen met het houden van paarden in de nabijheid van windmolens bekend. Integendeel, in de praktijk blijkt dat dit prima samengaat, zelfs als het gaat om topsportpaarden.

Zie de folder 'Windmolens: ze zijn er, maar de impact is beperkt', initiatiefnemer, over de ervaringen met de combinatie van paarden en de windmolens van windpark Neer (bijlage 13 bij dit verweerschrift (**bijlage 28** bij deze notitie)).

Om op een zorgvuldige wijze te kunnen achterhalen of wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van een windpark op dieren, waaronder paarden en koeien, daadwerkelijk ontbreekt, hebben verweerders meerdere keren contact gehad met hoogleraar Tom Stout. Deze hoogleraar bevestigt dat wetenschappelijk onderzoek naar de diverse effecten van een windpark op dieren ontbreekt.

Tot slot wordt nog opgemerkt dat de percelen van Maatschap Rasing en Maatschap Stokman, voor slagschaduw, gunstig zijn gelegen. Door de ligging aan de zuidzijde van het windpark is maar (zeer) beperkt sprake van slagschaduw op de percelen van Maatschap Rasing en Maatschap Stokman.

Zie de grafieken die als **bijlage 29** bij deze notitie zijn gevoegd. De kleuren groen, geel, blauw en grijs betreffen de vier turbines. In de grafiek valt vervolgens te lezen welke turbine op welke tijdstippen slagschaduw veroorzaakt op de percelen van appellanten.

TOT SLOT

Tot zover de beantwoording van de door u gestelde vragen. Voor een nadere toelichting vindt u Lianne Barnhoorn en mij uiteraard steeds graag bereid.

Den Haag, 1 november 2017

advocaat

behandeld door
correspondentie
telefoon
fax
e-mail
zaaknr

R.J.J. Aerts en C.E. Barnhoorn
Postbus 11756, 2502 AT Den Haag
(070) 515 39 45
(070) 515 31 42
rjj.aerts@pelsrijcken.nl
11006752